

1. Referentie

Referentie	Huyge E., Dehertogh, B., Mortelmans, D., Van Assche, V. & Maelstaf, H. (2009). Vrije tijd door Antwerpse tieners. Een onderzoek naar de spanning tussen commercie, leefwereld en jeugdbeleid in Antwerpen. Antwerpen: Artesis Hogeschool/ CELLO, Universiteit Antwerpen/ Plantijn Hogeschool.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Het onderzoek belicht de vrije tijd van Antwerpse tieners (van 10 tot 16 jaar), vanuit een beleidsmatig perspectief. Het doel van het onderzoek is om inzichten te bieden in de vrije tijdsbesteding, waarbij vertrokken wordt vanuit de projectopdracht van de stad Antwerpen. In het onderzoek wordt nagegaan wat de behoeften en het gedrag van Antwerpse tieners in hun vrijetijdsbesteding zijn en op welke manier de stedelijke jeugdendienst kan aansluiten bij de behoeften. In totaal werden bijna 1000 tieners bevraagd via een enquête over hun vrijetijdsgedrag, hun behoeften en hun leefwereld. Om de kwantitatieve resultaten in te kleuren en bij te staan, werden meer dan 40 diepte-interviews bij allochtone en autochtone, en bij kwetsbare en niet-kwetsbare jongeren en ouders afgenomen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Vrije tijd
Trefwoord(en)	Participatie, vrijetijdsbeleving, vrijetijdsbesteding

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Stad Antwerpen
Onderzoeker(s)	Ellen Huyge, Britt Dehertogh, Dimitri Mortelmans, Veerle Van Assche & Hilde Maelstaf Sociaal werk Kronos Artesis Hogeschool Antwerpen Kasteelstraat 17 2000 Antwerpen Tel: 03/259.08.00 Fax: 03/259.08.18 www.artesis.be/sociaalwerk Centrum voor Longitudinaal en Levensloop Onderzoek (CELLO) Universiteit Antwerpen Stadscampus – Sint Jacobstraat 2 2000 Antwerpen Tel: 03/275.55.35 Fax: 03/275.57.93 http://webh01.ua.ac.be/cello/

	Departement Communicatie Plantijn Hogeschool Meistraat 5 2000 Antwerpen Tel: 03/220.55.40 Fax: 03/220.55.59 info.co@plantijn.be
--	---

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Welke behoeften hebben Antwerpse tieners inzake vrijetijdsbesteding en op welke manier kan de stedelijke jeugddienst aansluiten bij de behoeften? Wat doen jongeren in hun vrije tijd en welke patronen kunnen we aantreffen in het gedrag? Welke vrijetijdsbesteding prefereren jongeren en welke patronen kunnen we vinden in de behoeften en verwachtingen? Welke randvoorwaarden en belemmeringen ervaren jongeren voor deelname aan het aanbod? Hoe evalueren jongeren het aanbod van de stedelijke jeugddienst naar bekendheid, deelname en tevredenheid?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Om de jongeren te bevragen, werd gebruik gemaakt van een kwantitatief onderzoek bestaande uit een postenquête opgestuurd naar de thuisadressen en een bevraging in de scholen waarbij de vragenlijsten klassikaal werden afgenomen, onder begeleiding van de onderzoekers. Om de ouders van de tieners te bevragen, werd er gewerkt met twee webenquêtes (voor lager en secundair). Om de kwantitatieve resultaten in te kleuren en bij te staan, werden meer dan 40 kwalitatieve diepte-interviews bij allochtone en autochtone, en bij kwetsbare en niet-kwetsbare jongeren en ouders afgenomen.
Onderzochte groep	Bijna 1000 leerlingen uit het 5 ^e en 6 ^e jaar lager onderwijs en de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs in Antwerpen en hun ouders werden bevroegd.
Bereik	Lokaal (Antwerpen)

7. Resultaten

Het gedrag van tieners	<p>Televisie kijken, huiswerk maken, computeren, gezinsactiviteit en muziek beluisteren maken deel uit van de vrije tijd van ten minste driekwart van de jongeren. Op latere leeftijd winnen activiteiten met vrienden (langs gaan bij vrienden of vrienden op bezoek hebben) aan belang ten nadele van de gezinsactiviteiten. Deze vormen van (ongeorganiseerde) vrijetijdsbesteding zijn ongetwijfeld het meest ingeburgerd bij tieners: nagenoeg alle jongeren doen dit in hun vrije tijd. Vormen van georganiseerde vrije tijd zijn minder verspreid onder de tieners. Sportclubs kunnen evenwel nog rekenen op 55% van de jonge tieners en 38% van de oudere tieners. De dans- en muziekacademies (inclusief toneel- en tekenscholen...) hebben een bereik van respectievelijk 26% van de jonge tieners en 16% van de oudere tieners. Jeugdwerk is goed voor 14% en 10% van de jongeren, vrijwilligerswerk voor 6% en 4%. Wat betreft de meest begeerde vrijetijdsactiviteiten rapporteerden de jongste tieners in de meeste gevallen sport- en spelantwoorden. De oudere tieners rapporteerden vaker antwoorden in de zin van 'weggaan met vrienden'. De multimedia-activiteiten werden ook vaak door hen benoemd.</p> <p>Vrijetijdspatronen blijken zeer sterk geslachtsgebonden te zijn. Tienermeisjes hebben een andere soort vrijetijdsbesteding dan tienerjongens en andersom, dit zowel op jonge leeftijd als op iets oudere leeftijd. Jongens sporten vaker dan meisjes, meisjes daarentegen ontplooiën vaker creatieve bezigheden zoals een dans- of muziekcursus. Ze</p>
------------------------	--

	<p>hebben vaker vriendjes of vriendinnetjes op bezoek en luisteren meer naar muziek. Reeds op tienerleeftijd drukt het traditionele rollenpatroon haar stempel op het leven van individuen: meisjes moeten in hun vrije tijd vaker huishoudelijke taken op zich nemen dan jongens en hebben vier keer zoveel kans om te winkelen of te shoppen. Op latere leeftijd komt daar nog bij dat jongens veel vaker naar hun lief gaan. Jongens hangen vaker op straat en pleintjes rond en gaan vaker op café. Meisjes op die leeftijd maken vaker huiswerk. Dit alles wijst op een zeer stereotiepe indeling van vrijetijdsactiviteiten volgens geslacht. Jongens worden schijnbaar veel vrijer gelaten in hun vrije tijd. De meeste activiteiten die tienermeisjes ontplooiën suggereren daarentegen een minder ongebonden vrije tijd: het zijn doorgaans activiteiten die binnenshuis plaatsvinden zoals muziek beluisteren en creatief bezig zijn, vriendjes op bezoek hebben (op jonge leeftijd), huiswerk maken en huishoudelijke taken. Dit type van activiteiten steekt sterk af tegen het cafébezoek, buitenshuis rondhangen en sporten van de jongens.</p> <p>Naargelang de leeftijd verschilt de vrijetijdsbesteding ook heel sterk. Oudere tieners kijken minder televisie en zitten bijvoorbeeld minder vaak op de computer. Het lidmaatschap van verenigingen neemt echter af naarmate jongeren ouder worden. Dit geldt zowel voor sportverenigingen als voor de jeugdbewegingen en andere vormen van georganiseerde vrije tijd. Het sporten in clubverband neemt af van 57% (van de jongere tieners) naar 30% (van de oudere tieners). De jeugdbeweging valt terug van 22% naar 13%, de hobbyclub van 15% naar 5% en de culturele vereniging van 13% naar 7%. De grote afname in lidmaatschap is grotendeels het gevolg van de uitval van meisjes. Bij de jongens is er ook een afname in lidmaatschap, maar die is bij hen kleiner dan bij de meisjes.</p> <p>Vrije tijd verschilt ook sterk naargelang de origine van de tieners. Jongeren van Marokkaanse origine maken meer kans op vrije tijd die zich buitenshuis afspeelt: op straat en pleintjes, in de stad, het winkelcentrum of de bioscoop. Zij lezen beduidend minder vaak en maken minder huiswerk dan de autochtone jongeren. De kans dat zij participeren aan jeugdwerk (of zelforganisaties) en religieuze activiteiten, is dan weer beduidend hoger voor hen dan voor de jongeren van Belgische origine. Creatieve bezigheden zijn klaarblijkelijk niet weggelegd voor hen: zij maken ongeveer vier keer minder kans om deel te nemen aan cursussen in kunstacademies. Bij oudere tieners bestaan deze verschillen echter niet meer. Onder de jongste tieners is er een verschil in lidmaatschap: Belgische jongeren zijn vaker lid van een sportclub. Bij oudere tieners valt dit verschil weg aangezien het lidmaatschap bij de Belgische jongeren sterk terugvalt. Marokkaanse jongeren zijn heel goed vertegenwoordigd in jeugdbewegingen, hobbyclubs, tienerwerkings en jeugdhuizen. De jongeren die het minder goed doen zijn doorgaans van andere oorsprong (Oostblok, Midden-Oosten,...). Zij maken twee keer minder kans om te participeren aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod.</p> <p>Jongeren ontwikkelen vrijetijdsactiviteiten die in de lijn liggen van hun interesse of opleiding. Kso-leerlingen zijn sterk vertegenwoordigd in de muziek-, dans- en tekenscholen en bso-leerlingen hebben vaker technische hobby's. Opmerkelijk is dat bso-leerlingen vaker uitgaan (naar discotheken of fuiven, op café) en meer kans maken om af te spreken met hun lief en om te winkelen in de stad. Bovendien maken ze de kleinste kans op deelname aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten (in clubs, verenigingen, academies,...).</p> <p>Ook de gezinssituatie speelt een determinerende rol in de vrijetijdsbesteding van jongeren. Jongeren met gescheiden ouders maken dubbel zoveel kans dan de andere jongeren om uitgesloten te blijven van alle mogelijke vormen van georganiseerd vrije tijd (in clubs, verenigingen, academies,..). Ze hebben (bijgevolg) meer tijd om te winkelen of te shoppen in de stad of het winkelcentrum.</p>
Behoeften en verwachtingen	<p>Globaal genomen hebben jongeren behoefte aan meer van wat ze al kennen en aan wat er al bestaat. Vaak willen ze het dichterbij huis of in een gratis versie.</p> <p>Meisjes prefereren duidelijk gestructureerde activiteiten waarvoor je inschrijft en betaalt. Jongens prefereren meer de losse activiteiten zonder structuur eromheen. Naar gezelschap is het beeld gendergekleurd omdat meisjes duidelijk een vaster gezelschap verkiezen om aan vrijetijdsactiviteiten deel te nemen.</p> <p>Naarmate jongeren ouder worden, verandert hun behoefte aan activiteiten van georganiseerde naar minder georganiseerde en van een onbekend gezelschap naar een vaste groep vrienden die samen participeert. Naarmate jongeren loskomen van de ouderlijke woning, wijzigt niet alleen het feitelijk gedrag, maar ook de appreciatie van</p>

	<p>het vrije tijdsaanbod.</p> <p>Op inhoudelijk vlak primeert vooral een vraag naar recreatieve buitenruimte, over alle leeftijden heen. De jongste tieners vragen vaker georganiseerde buitenactiviteiten, voor de oudere tieners is een uitbreiding van de ruimte (eerder zonder georganiseerd spelaanbod) van belang. Jongens en ook ouders zijn vragende partij voor sportcompetenties, terwijl meisjes veeleer dans en niet competitieve sporten prefereren. Sport en ruimte zijn zonder meer de meest populaire behoeften. Bij oudere tieners zou alles wat met muzikale ervaringen te maken heeft (festival, concert, dansclubs,...) mogen toenemen. De drang naar leefwereldaansluitende aanbod is erg groot. Zeker bij kwetsbare groepen bestaat er weinig openheid naar roldeurbrekende initiatieven. Zij lijken nog meer dan de niet-kwetsbare jongeren leefwereldaansluitende behoeften te hebben.</p> <p>Bijna alle jongeren, ongeacht achtergrond, leeftijd, gender kiest grappig zijn als een ideaal kenmerk van de vrijetijdsactiviteit. De meeste jongeren schuiven een speels-creatieve leidingstijl als optimaal naar voor. Net als bij de ideale vrijetijdsactiviteit, wordt ook de ideale begeleider gezien als iemand die leuke dingen aanbrengt en vooral niet te veel regels oplegt. Jongeren verkiezen de schoolse stijl minder dan de democratische stijl wat er op wijst dat jongeren kenmerken als streng zijn en tegelijk ook overleggen niet per definitie afwijzen. Voor meisjes slaagt de empathische leidingstijl sterker aan. Zij leggen de nadruk op begrepen worden en respect voor de eigenheid. Ook de meest kwetsbare groepen appreciëren de empathische stijl.</p>
Randvoorwaarden en belemmeringen	<p>De redenen die jongeren aanhalen om niet te participeren aan het georganiseerde aanbod verwijzen in de eerste plaats naar tijd. Uit nader onderzoek van de beschikbare (vrije) tijd, blijken de momenten waarop de meeste tieners nog beschikbaar zijn, de weekends te zijn. Bijna de helft van de tieners zegt dan nog tijd te hebben. Het slechts denkbare moment voor nieuwe activiteiten is 's avonds na school: slechts twee jongeren op tien zijn dan beschikbaar. 15% van de jongeren uit de steekproef antwoordde nooit tijd te hebben om nieuwe activiteiten te ontplooiën. De beschikbare vrije tijd die jongeren rapporteerden is echter niet willekeurig verdeeld. De (gerapporteerde) hoeveelheid tijd verloopt volgens bepaalde scheidinglijnen. 27% van de leerlingen uit het bso zegden nooit tijd te hebben in vergelijking tot 14% van de aso-leerlingen (10% in de lagere school, 14% in kso en 20% in tso). Nochtans zagen we dat het net deze leerlingen zijn met de minste georganiseerde vrije tijd, waarvan we zouden verwachten dat zij tijd overhouden om nieuwe activiteiten te doen.</p> <p>Vaak aangehaalde redenen verwijzen ook naar het sociale aspect van de vrijetijdsbesteding. Jongeren rapporteerden vaak geen activiteit alleen te willen starten en te willen doen. Het vrijetijdsnetwerk van de meeste jonge tieners bestaat uit ouders, broers en zussen, neven en nichten en schoolvrienden. Dit blijft zo voor de oudere tieners, al winnen de schoolvrienden aan belang. 82% van de oudste tieners gaat in zijn of haar vrije tijd om met schoolvrienden in vergelijking met 64% van de jongste tieners. In de netwerken van de Marokkaanse tieners spelen neven en nichten een grotere rol: 88% van hen zegt om te gaan met neven en nichten (versus 60% van de Belgische tieners). Op oudere leeftijd trekken zij tot vier keer vaker dan Belgische tieners op met broers of zussen. Ook hebben ze vaker vrienden uit de woonbuurt in hun netwerk zitten (74% tegenover 52%) al geldt dit enkel op jonge leeftijd. Op oudere leeftijd trekken niet enkel Marokkanen vaker op met vrienden uit de buurt en op straat en pleinen, maar tevens tso-, bso-leerlingen en jongens. Een andere bevinding is dat kinderen van wie de ouders gescheiden zijn niet zo vaak omgaan met vrienden uit het verenigingsleven. Dit strookt uiteraard met de bevinding dat zij minder participeren aan het verenigingsleven. 55% van de tieners heeft een vriendengroep van hetzelfde geslacht. Jongeren van Turkse origine vormen hier de grote uitzondering op: 80% van hen heeft een vriendengroep van hetzelfde geslacht. Gemengde groepen vinden we bij hen bijna niet terug. Ook de bso-jongeren springen in het oog in dit verband. Zij maken de meeste kans op een gemengde vriendenkring in tegenstelling tot de aso-jongeren. Of dit werkelijk zo is, is een ander paar mouwen. De jongeren percipiëren het alvast wel zo.</p> <p>Ouders zijn belangrijke actoren in het vrijetijdsleven van jongeren. Niet zelden schreven de jongeren een activiteit niet te mogen starten van de ouders. De beslissingsvrijheid van de jongeren is echter wel ruim gebleken. Slechts een derde van de jongeren zegt samen met zijn of haar ouders te beslissen wat te doen in de vrije tijd. Procentueel gaat het over meer meisjes dan jongens en meer jonge tieners dan oudere tieners. De anderen mogen</p>

	<p>meestal alleen of samen met vrienden beslissen over de vrijetijdsbesteding. Andere participatiedrempels hebben te maken met gebrek aan informatie. Jongeren weten niet altijd waar of wanneer ze activiteiten kunnen doen. 91% informeert zich (altijd of soms) via vrienden, 76% informeert zich via ouders en 72% haalt informatie bij broers of zussen. Dit soort van mond-aan-mond-reclame betekent dat enkel de informatie die circuleert in deze informele netwerken, gecommuniceerd wordt. 64% van de tieners raadpleegt het internet via zoekmachines. 56% van hen gebruikt sociale netwerksites zoals Facebook en Netlog om vrijetijdsactiviteiten te vinden. Brochures en affiches doen het ook nog altijd goed. Het jeugdhuis, de (website van de stedelijke) jeugddienst en de school worden daarentegen zelden gebruikt als informatieverstrekkers over het vrijetijdsaanbod. De 13-14 jarige tieners maken het meest gebruik van het internet en de sociale netwerksites. Broers, zussen, neven en nichten zijn in het bijzonder belangrijk voor de allochtonen.</p>
De omgang met het stedelijke aanbod	<p>De meeste activiteiten van het stedelijke vrijetijdsaanbod zijn relatief goed bekend bij de oudere tieners. Plein- en buurtactiviteiten zoals de speelpleinwerking, de speelstraat en de Grabbelpas genieten van alle aangeboden vrijetijdsactiviteiten de grootste bekendheid. De jeugdcentra zijn doorgaans wat minder bekend bij de jongeren. KIDS, Kwibus en pleinanimatie vullen het lijstje verder aan. Het aanbod dat daarentegen het minst bekend is, bestaat onder meer uit Habbekrats en Speltrappers.</p> <p>De deelname aan het aanbod volgt in grote mate de bekendheid. Vrijetijdsactiviteiten die ruim bekend zijn onder de jongeren, hebben ook de grootste deelnamepercentages. De populariteit van de speelstraat is enorm: 40% van de Antwerpse jeugd heeft ooit deelgenomen aan de speelstraat (47% bekendheid). De drempel om deel te nemen aan speelpleinwerking en Grabbelpas ligt klaarblijkelijk hoger dan voor de speelstraten. Hoewel deze initiatieven ruim bekend zijn bij heel wat jongeren is er een veel lagere deelname: 33% deelname aan speelpleinwerking (56% bekendheid), 16% deelname aan Grabbelpas (36% bekendheid). Ook de jeugdbeweging zit bovenaan de lijst: 37% van de tieners heeft ooit deelgenomen aan een jeugdbeweging (wat niets zegt over het percentage tieners dat blijvend deelneemt). De lijst wordt vervolgens aangevuld met pleinanimatie (reeds geprobeerd door 13% van alle jongeren), KIDS (11%), Kwibus (10%), jeugdatelier (9%), Speltrappers (8%), Swap (5%) en Habbekrats (3%).</p> <p>Jongens en meisjes hebben in gelijke mate aan de verschillende soorten activiteiten deelgenomen. Een uitzondering vormen de jeugdcentra, daar zijn de jongens iets sterker vertegenwoordigd. Per leeftijdscategorie zijn er wel duidelijke verschillen. De oudste tieners hebben minder vaak gerapporteerd ooit eens te hebben deelgenomen aan één of andere buurt- of pleinactiviteit. Of het hier gaat om een leeftijdseffect (oudste tieners zijn reeds vergeten dat ze ooit hebben deelgenomen) of een generatie-effect (oudste tieners hebben effectief minder vaak deelgenomen omdat heel wat activiteiten toen nog niet in opmars waren) kan niet uitgemaakt worden. De verschillende soorten activiteiten trekken wel een ander profiel van jongeren aan wat betreft origine. Jongeren van Marokkaanse origine vinden beduidend vaker aansluiting bij de speelstraat (60% van hen heeft dit al meegedaan in vergelijking met 41% van de Belgische jongeren), pleinanimatie (23% versus 12%); Kwibus (26% versus 8%) en Swap (11% versus 5%).</p>
Beleidsaanbevelingen	<p>De verspreiding en toegankelijkheid van een georganiseerd aanbod moet bevorderd worden, maar niet iedereen is een mogelijk doelpubliek voor het aanbod.</p> <p>De vrije tijd kan een heleboel functies vervullen voor de jongeren, gaande van de gekende sociale functie tot de gezinsfunctie of toekomstgerichte functie. Als voornaamste functie van participatie aan het georganiseerde vrijetijdsleven wordt doorgaans in beleidsteksten verwezen naar de 'democratiserende' functie. Voor een jeugdbeleid is het echter belangrijk om niet enkel een verantwoording voor het aanbod te zoeken in de maatschappelijke functie van betrokkenheid en democratie, maar ook in de meer tastbare (lees korte termijn) functies of betekenissen, zoals de sociale erkenning of de gezinsfunctie voor maatschappelijk kwetsbare jongeren.</p>

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/